

CERCETAREA EDUCAȚIONALĂ

VOLUMUL I

COORDONATE GENERALE ALE ACTIVITĂȚILOR DE CERCETARE

COORDONATORI:

MUȘATA-DACIA BOCOȘ

CORNELIA STAN

CLAUDIA-ALINA CRIȘAN

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2021

Cuprins

CAPITOLUL I.

CERCETAREA EDUCAȚIONALĂ – STATUT, CARACTERISTICI,

CLASIFICĂRI – <i>Mușata-Dacia Bocoș</i>	9
I.1. Ce este cercetarea educațională?.....	9
I.2. Finalitățile cercetării educaționale.....	12
I.3. Funcțiile cercetării educaționale	14
I.4. Caracteristicile cercetării educaționale	15
I.5. Importanța cercetării educaționale	17
I.6. Tipuri de cercetare educațională. Taxonomii posibile.....	18
Bibliografie	25

CAPITOLUL II.

ETAPELE CERCETĂRILOR EDUCAȚIONALE – *Mușata-Dacia Bocoș*..... 27 |

II.1. Etapele și subetapele cercetărilor educaționale	27
II.2. Problematika ipotezelor cercetărilor educaționale	49
II.2.1. Ce este ipoteza cercetării?	49
II.2.2. Condițiile unei ipoteze „bune”	53
II.2.3. Caracteristicile ipotezelor	54
II.2.4. Generarea, elaborarea, rafinarea și testarea ipotezelor cercetării	55
II.2.5. Tipuri de ipoteze	60
Bibliografie	64

CAPITOLUL III.	
DESIGNUL CERCETĂRIILOR EDUCAȚIONALE – <i>Cornelia Stan</i>	65
III.1. Cercetările cantitative	66
III.2. Cercetările calitative	67
III.3. Tipuri de designuri cantitative și calitative	68
Bibliografie	87
CAPITOLUL IV.	
EȘANTIONAREA ÎN CERCETĂRILE EDUCAȚIONALE – <i>Cornelia Stan</i>	89
IV.1. Eșantionarea subiecților	89
IV.1.1. Populație, eșantion, eșantionare – delimitări conceptuale	89
IV.1.2. Reprezentativitatea eșantionului de subiecți.....	92
IV.1.3. Tehnici de eșantionare	100
IV.2. Eșantionarea conținuturilor	111
IV.3. Exerciții de eșantionare	117
Bibliografie	118
CAPITOLUL V.	
ETICA CERCETĂRII EDUCAȚIONALE – <i>Mușata-Dacia Bocoș</i>	121
V.1. Aspecte etice în etapa premergătoare cercetării	124
V.2. Aspecte etice și deontologice în etapa cercetării propriu-zise	127
V.3. Aspecte etice și deontologice după desfășurarea cercetării	129
Bibliografie	133
CAPITOLUL VI.	
SCRIEREA ACADEMICĂ – <i>Mușata-Dacia Bocoș,</i> <i>Ciprian Baciu, Ana-Maria Purcar</i>	135
VI.1. Ce este scrierea academică și de ce este ea necesară?	135
VI.2. Caracteristicile scrierii academice	138
VI.3. Principii ale scrierii academice	140
VI.4. Citarea surselor bibliografice în text	146

VI.5. Consemnarea surselor bibliografice	152
VI.6. Întocmirea listei bibliografice/ listei de referințe bibliografice	155
VI.7. Componentele lucrărilor în științele educației	175
Bibliografie	181

CAPITOLUL VII.

STRUCTURAREA, REDACTAREA ȘI SUSȚINEREA LUCRĂRILOR DE CERCETARE ÎN EDUCAȚIE – <i>Cornelia Stan, Mușata-Dacia Bocoș</i>	183
VII.1. Structurarea lucrărilor de cercetare – repere generale	183
VII.2. Redactarea lucrărilor de cercetare – recomandări generale	192
VII.3. Prezentarea lucrărilor de cercetare – recomandări generale.....	193
Bibliografie	196

CAPITOLUL VIII.

PREZENTAREA LUCRĂRII „VALENȚELE COOPERĂRII DINTRE INSTITUȚII MEDICO-SANITARE ȘI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR, ÎN IMPLEMENTAREA UNUI PROGRAM DE EDUCAȚIE PENTRU SĂNĂTATE” – <i>DIANA-CRINA MARIN, MUȘATA-DACIA BOCOȘ</i>	197
--	------------

CAPITOLUL IX.

PREZENTAREA LUCRĂRII „REZILIENȚA CADRELOR DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19. CERCETAREA FACTORILOR CARE AU ASIGURAT CALITATEA PREDĂRII LA DISTANȚĂ” – <i>LAVINIA-IOANA VERDEȘ, MUȘATA-DACIA BOCOȘ</i>.....	269
---	------------

CAPITOLUL I.

Cercetarea educațională – statut, caracteristici, clasificări

I.1. Ce este cercetarea educațională?

Înțelegem drept ansamblu sistematic și interpretativ de cunoștințe și de modalități de a produce cunoștințele într-un anumit domeniu al cunoașterii, știința ne ajută să cunoaștem riguros și obiectiv realitatea, lumea în care trăim și acționăm. Practic, știința, prin toate achizițiile ei, asigură fundamentele solid configurate ale acțiunilor umane.

„O știință autentică este o știință deschisă, care menține permanent un proces de chestionare a realității, dar și a achizițiilor referitoare la educație realizate în alte domenii de cunoaștere. Faptul că pedagogia folosește achizițiile de cunoaștere referitoare la natura umană, la procesele de învățare și socializare etc., din alte domenii, atestă caracterul său științific. Ea nu poate fi considerată rezultatul unor derivări din alte științe.” (Păun, 2017, p. 57). „O știință trebuie să producă nu doar rezultate, ci și un discurs de legitimare externă. Ceea ce pedagogia încearcă să facă pentru a beneficia de o recunoaștere socială.” (*Ibidem*, pp. 59-60).

Ca știință integrativă a educației, care are ca obiect de studiu educația omului de toate tuturilor vârstele, pedagogia reprezintă un discurs teoretic general asupra fenomenului paideutic, cu consecințe directe asupra acțiunilor educative concrete. „Pedagogia reprezintă știința educației care studiază, conceptualizează, explică, prospectează și prezintă în termeni descriptivi și normativi esența și trăsăturile fenomenului educațional (organizat și desfășurat în vederea formării și modelării personalității umane, în conformitate cu idealul educațional), legitățile și finalitățile

educației și sarcinile sale majore, valoarea și limitele educației, conținuturile instructiv-educative, principiile pedagogice, strategiile educaționale, metodele, mijloacele, formele de organizare și desfășurare a proceselor educaționale. Pedagogia are un pronunțat caracter socio-uman și gnoseologic.” (Bocoș et al., 2019, pp. 41-42).

Pedagogia se află într-un dialog permanent cu realitatea educațională pe care o chestionează, o analizează, o descrie, o prospectează și o configurează, oferind recomandări teoretice și practice, în vederea atingerii finalităților educaționale. Investigând evaluativ-critic o realitate educațională complexă, dinamică și evolutivă, deopotrivă retroactivă și proactivă, pedagogia contemporană acționează prospectiv asupra acesteia, în perspectiva idealului educațional și a finalităților de diferite grade de generalitate derivate din acesta; astfel, pedagogia contemporană, ca reflecție asupra educației, se poziționează într-o perspectivă axiologic-normativă și are, deopotrivă, caracter teoretic-explicativ și practic-aplicativ (Bocoș & Jucan, 2019).

Emile Planchard (1992) susține că pedagogia deține, concomitent, următoarele ipostaze:

- știință descriptivă – dezvăluie și descrie obiectiv și fidel realitatea educațională, se ocupă cu ceea ce aceasta îi oferă, cu ce este;
- teorie normativă/ normativ-prescriptivă – ea se ocupă cu ceea ce trebuie să fie, analizează cum trebuie să fie, fundamentează ceea ce se prefigurează pentru realitatea educațională, în funcție de finalitățile educaționale preformulate;
- realizare practică – studiază modalitățile operaționale de realizare a educației, se ocupă cu ceea ce se realizează efectiv în domeniul educațional, studiază modul concret de practicare a educației.

În general, o anumită disciplină sau ramură a activității de cunoaștere dobândește statut de știință, dacă îndeplinește următoarele condiții:

- are un domeniu de studiu propriu și urmărește finalități precise;
- are o cercetare științifică proprie, care utilizează un limbaj științific, o metodologie și un instrumentar de cercetare adecvate (metodele și instrumentele de cercetare pot fi fie proprii, specifice, fie împrumutate din alte științe);

– identifică legități și formulează predicții.

Întrunirea tuturor acestor condiții asigură cristalizarea unui corpus de teorii, principii, legități, cunoștințe teoretice și practice, articulate între ele prin inferențe și deducții logice și susceptibile de a fi verificate experimental.

Referindu-ne la cazul particular al pedagogiei – știință care studiază complexul domeniu al educației, vom lua în atenție una din condițiile care îi asigură statutul amintit, respectiv *activitatea de cercetare pedagogică* și, implicit, *metodologia și instrumentarul* utilizate.

În analizele noastre, vom porni de la o realitate incontestabilă: complexitatea deosebită a fenomenului educațional, caracterul său multidimensional și multideterminat, diversitatea de ipostaze ale acestui fenomen și infinitatea de variabile pe care le subsumează. Astfel, în mod evident, pedagogia nu se mai poate limita la procedee simpliste de soluționare a problemelor fundamentale ale educației exclusiv prin valorificarea experienței didactice personale sau comune, la strategii rezolutive empirice sau la speculații neștiințifice, adeseori sterile sau chiar dăunătoare. Atât la macronivel, cât și la micronivel educațional, este nevoie de analize și investigații obiective, riguroase, de profunzime, fine, de pătrunderea în esența fenomenelor educaționale, de descoperirea cauzelor și resorturilor lor interioare, a legităților interne care le guvernează existența, a legăturilor cu alte fenomene, de anticiparea direcțiilor lor de dezvoltare, de identificarea de soluții optimizatoare, de validarea acestora ș.a.m.d. Altfel spus, la ambele niveluri se impune, cu necesitate, analiza rațională, științifică a educației, prin apel la demersuri științifice, riguroase, respectiv la cercetarea pedagogică.

În general, cercetarea științifică se realizează asupra unui obiect al cercetării, respectiv asupra unui decupaj din realitate, care este chestionat și în legătură cu care se formulează întrebări. Practic, prin demersurile de cercetare științifică se realizează investigații ale unor problematici operațional și clar delimitate, în cadrul cărora se încearcă să se răspundă întrebărilor formulate, prin oferire de răspunsuri riguroase, precise, fundamentate și argumentate științific și logic.

Definim **cercetarea educațională** drept tip special de cercetare științifică angajată în câmpul educației, la nivelul activităților educaționale,

înțeleasă ca proces critic, creativ și continuu, în care se formulează întrebări sistematice în legătură cu componentele și variabilele fenomenului educațional, se parcurge un proces de colectare și de analiză de date și se răspunde la aceste întrebări în mod riguros, fundamentat, argumentat științific și logic. Din punct de vedere praxiologic, cercetarea pedagogică presupune realizare de demersuri științifice de studiere a realității educaționale, respectiv întreprindere de acțiuni specifice în legătură cu diverse fenomene, procese, componente și variabile educaționale, în vederea ameliorării teoriei și practicii educației. Toate acestea se realizează în viziune sistemică, prin investigarea teoretică și/ sau practic-aplicativă a relațiilor funcționale și cauzale dintre componentele și variabilele fenomenului educațional.

Referindu-se la obiectul propriu al cercetării pedagogice, Emile Planchard (1972) vorbește despre *acțiuni* sau *fapte pedagogice*, care sunt dominate, provocate, orientate, modificate sau, după caz, suprimate, în cadrul cercetării. Acțiunile și faptele pedagogice se referă la tot ceea ce contribuie la modificările intenționate, voite din câmpul educației și influențează randamentele activității educaționale. O cercetare pedagogică presupune, deci, realizarea de *demersuri științifice* de studiere a faptelor pedagogice, respectiv întreprindere de acțiuni specifice în legătură cu toate componentele fenomenului educațional.

Exemple de fapte pedagogice: curriculum educațional, mediu educativ, strategii de instruire/ autoinstruire, personalitatea profesorului, a elevului, relația educativă, metode, manuale, material didactic, mobilier ș.a.m.d.

I.2. Finalitățile cercetării educaționale

Generic, finalitățile cercetării educaționale sunt înțelegerea, analizarea, explicarea, optimizarea, ameliorarea, perfecționarea, inovarea, reformarea și prospectarea fenomenului educațional, a activităților de instruire și educare. Finalitatea majoră o constituie ameliorarea/optimizarea/perfecționarea, în viziune sistemică, a modalităților, strategiilor și tehnicilor de intervenție și sporirea calității activităților/proceselor/fenomenelor/eventimentelor educaționale.

Un inventar al scopurilor imediate ale unei cercetări, scopuri care ne indică, de fapt, strategia de anticipare a întrebărilor pe care trebuie să ni le punem în contextul unei cercetări educaționale, include cinci categorii, care se pot combina și pe care le prezentăm în tabelul nr. 1.I. (adaptare după Dane, 1990).

Tabelul nr. 1.I. Scopurile imediate ale cercetării educaționale

<i>Scopul</i>	<i>Întrebarea generică</i>	<i>Explicitare</i>
Explorarea	<i>Există acest proces/ fenomen/ eveniment/ lucru?</i>	Cercetarea, prin dimensiunea sa exploratorie, implică încercarea de a determina dacă un proces/ fenomen/ eveniment/ lucru dat există sau nu.
Descrierea	<i>Ce este acest proces/ fenomen/ eveniment/ lucru?</i>	Cercetarea, prin dimensiunea sa descriptivă, implică examinarea atentă, minuțioasă a unui proces/ fenomen/ eveniment/ lucru dat, în scopul definirii lui corecte și complete și al diferențierii de alte procese/ fenomene/ evenimente/ lucruri.
Predicția	<i>Cu ce corelează acest proces/ fenomen/ eveniment/ lucru?</i>	Cercetarea, prin dimensiunea sa predictivă, se referă la identificarea relațiilor care ne permit să speculăm sau să inferăm ceva despre un proces/ fenomen/ eveniment/ lucru, pe baza informațiilor legate de alt proces/ fenomen/ eveniment/ lucru.
Explicația	<i>Ce anume cauzează acest lucru? (conceptualizarea)</i>	Cercetarea, prin dimensiunea sa explicativă, implică examinarea unei relații de tip cauză-efect dintre două sau mai multe procese/ fenomene. Cercetarea explicativă se utilizează pentru a determina dacă o explicație (o relație cauzală/ de tip cauză-efect) este validă sau pentru a determina care dintre două sau mai multe explicații alternative este mai adecvată și validă.
Acțiunea ameliorativă	<i>Cum poate fi realizată cercetarea în practică?</i>	Cercetarea, prin dimensiunea sa explicativă, se focalizează pe un anumit proces/ fenomen/ eveniment/ lucru, analizat în condițiile sale specifice; poate viza oricare din scopurile menționate mai sus și adaugă la aceste scopuri necesitatea de a găsi o soluție, prin demersuri practice.

Practic, obiectivul specific al unei cercetări pedagogice este ca, pe baza datelor empirice despre realitatea educațională, să formulăm inferențe *descriptive* (acumulare de fapte și informații) și *explicative/ cauzale* (utilizarea datelor disponibile pentru cunoașterea altor fenomene, neobservabile,

respectiv cunoașterea cauzelor și a mecanismelor cauzale, prin valorificarea datelor colectate).

Realizarea de inferențe presupune valorificarea datelor calitative sau cantitative pentru a dobândi cunoaștere despre contextul în care s-au produs datele respective. Formularea inferențelor trebuie să fie însoțită de estimarea incertitudinii asociate lor; cu cât complexitatea fenomenelor studiate este mai mare, cu atât există șanse mari să crească gradul de incertitudine al concluziilor. Însă, complexitatea fenomenului studiat „nu ar trebui să le facă (concluziile, n.n.) mai puțin științifice. Incertitudinea sau sărăcia datelor nu trebuie să fie un motiv de a abandona cercetarea științifică. Din contră: cele mai mari satisfacții se obțin atunci când datele sunt limitate, instrumentele de observație sunt imperfecte, măsurătorile sunt neclare, iar relațiile incerte. Când avem la îndemână relații clare și informații complete, metoda devine mai puțin importantă, deoarece chiar și reguli de inferență incorecte pot produce concluzii relativ corecte.” (King et al., 2000, p. 23).

I.3. Funcțiile cercetării educaționale

Din perspectivă operațională, acțiunile teoretice și practice pe care le implică cercetările educaționale realizate la macro- sau micronivel pedagogic sunt diverse și se repartizează pe un spectru larg, eșalonându-se de la „simplă” constatare și înțelegere, până la elaborare de paradigme, prospectare și formulare de predicții: constatare, înțelegere, explicare, interpretare, generalizare, provocare intenționată, emiteră și verificare de ipoteze, introducere și manipulare de variabile, identificarea implicațiilor variabilelor și a dependențelor dintre acestea, culegere de date calitative și cantitative, analiza și prelucrarea calitativă și cantitativă a datelor și rezultatelor, realizarea de inferențe și deducții logice, elaborare de modele teoretico-explicative și de paradigme, prognosticare, prospectare și predicție. Astfel, funcțiile cercetării educaționale sunt diverse, fiecare cu relevanță specifică pentru procesul complex de dezvoltare a științelor educației: constatativă, descriptiv-analitică, explicativă, praxiologică, evaluativă, euristică, predictivă, sistematizatoare, referențial-informațională (Stan, 1994; Thomas, 1977). La acestea putem adăuga, în mod explicit,

funcțiile ameliorativă/ optimizatoare, evaluativă și euristică, din rațiunea că nici o cercetare educațională nu se prezintă ca o strategie în sine și pentru sine, ci ca strategie de ameliorare și optimizare a instrucției și educației, care are și scopuri evaluative și poate fi de natură euristică.

I.4. Caracteristicile cercetării educaționale

Încercările de caracterizare a cercetării educaționale au ca punct de plecare obiectul său de studiu și de cercetare, respectiv fenomenul educațional; natura, complexitatea și dimensiunile acestui fenomen, îi conferă cercetării educaționale anumite caracteristici și note de specificitate, în comparație cu cercetările realizate în alte domenii ale cunoașterii.

Cele mai importante caracteristici ale cercetării educaționale – înțeleasă ca subdomeniu al cercetării științifice, cu note comune cu alte altor domenii și, firește, cu note specifice imprimare de obiectul său de studiu – sunt următoarele:

- poate fi de natură inductivă – bazată pe demersuri inductive, în care se pornește de la premise particulare (de exemplu, date experimentale și teoretico-metodologice) și se stabilesc concluzii generale (de exemplu, regularități, legități, legi superioare, teorii); folosește raționamente inductive, în care gândirea parcurge drumul dinspre particular spre general; un exemplu de cercetări inductive îl reprezintă cercetările practic-aplicative/ empirice;
- poate fi de *natură deductivă* – bazată pe demersuri deductive, în care se pornește de la premise generale (de *exemplu*, paradigme, teorii, legități, regularități) și se stabilesc corelații între concepte, teorii, principii etc., consecințe și concluzii particulare, apreciate ca subordonate premiselor; folosește raționamente deductive, în care gândirea parcurge drumul dinspre general spre particular; un exemplu de cercetări deductive îl reprezintă cercetările teoretice și teoretico-fundamentale;
- are *caracter creativ*, întrucât presupune investigarea unor aspecte problematice, critice, în legătură cu care nu există suficiente explicații (cercetătorul își manifestă creativitatea în formularea și rafinarea

ipotezei de cercetare, în conceperea designului cercetării, în controlarea variabilelor independente, în colectarea datelor etc.);

- are *caracter ameliorativ*, întrucât este orientată întotdeauna în sens ameliorativ, este îndreptată spre optimizarea, perfecționarea, inovarea și reformarea practicii educației;
- poate avea *caracter prospectiv* – atunci când are finalități referitoare la studierea dinamicii educaționale, a inovației și a creației în educație, a elementelor de perspectivă educațională, referitoare la realizarea educației și la modelarea personalității în perspectiva cerințelor dezvoltării sociale, a exigențelor societății;
- poate avea *caracter complex* – atunci când pune în evidență și alte aspecte referitoare la fenomenul educațional sau corelate cu acesta (decât cele propuse pentru investigație, care au stat la baza formulării ipotezei centrale), întrucât fenomenele educaționale pot fi complexe, dinamice, cu caracter continuu, ireversibil și neunivoc (ele nu pot fi „oprite” pentru a fi analizate și nici nu pot fi reproduse de mai multe ori, în condiții perfect identice cu cele inițiale, în vederea analizării lor);
- poate avea *aspecte sau nuanțe/ note specifice* (din punctul de vedere al etapelor și demersurilor de desfășurare, precum și al instrumentarului și metodelor de cercetare), determinate de particularitățile domeniului educațional și de caracteristicile concrete ale situației de cercetare;
- poate necesita (funcție de tipul său, tema cercetată, obiectivele cercetării etc.) *perioade de timp diferite*;
- poate avea *caracter multidisciplinar, pluridisciplinar, interdisciplinar sau transdisciplinar*, presupunând adeseori demersuri științifice, cadre teoretico-explicative și acționale de natură multidisciplinară, pluridisciplinară, interdisciplinară sau transdisciplinară; dimensiunea interdisciplinară este, în bună măsură, asigurată de metodologia de cercetare frecvent utilizată (metoda observației, metoda experimentului, metoda analizei produselor activității, metoda testelor ș.a.), care este valorificată și în cercetarea realizată în alte domenii științifice;
- poate fi realizată de diverse persoane: *cercetători științifici* în domeniul științelor educației (care realizează cercetări teoretice, teoretico-fundamentale și practice), *practicieni* – cadre didactice de la diverse

niveluri ale învățământului, persoane care urmează programe de formare inițială în domeniul științelor educației – *studenți care vor deveni cadre didactice*.

Abordată generic, cercetarea educațională reprezintă premisa trecerii de la pedagogia empirică, artizanală la pedagogia științifică, înțeleasă ca știință cu trei dimensiuni distincte, dar intercorelate: *descriptiv-explicativă, normativ-prescriptivă și praxiologică* (Planchard, 1992). La fel ca în cercetarea științifică din alte domenii, în cercetarea educațională se poate realiza în ambele coordonate – calitative și cantitative, care au condus la cristalizarea a două paradigme ale cercetării educaționale – cercetarea calitativă și cercetarea cantitativă. Departe de a fi două paradigme polarizate diferit, ele se află în raport de strânsă interacțiune și de complementaritate, împletindu-se, sprijinindu-se și completându-se reciproc în atingerea obiectivelor comune legate de dezvoltarea teoriei și practicii educației:

- cunoașterea obiectivă, riguroasă și științifică a unui segment al realității și practicii sociale, respectiv a realității și practicii educaționale;
- dezvoltarea practicilor educaționale;
- fundamentarea și dezvoltarea abordărilor teoretice, (re)configurarea paradigmatelor educaționale;
- prospectarea fenomenului educațional;
- fundamentarea științifică a deciziilor și intervențiilor educaționale începând cu macronivelul, până la micronivelul pedagogic;
- fundamentarea științifică a deciziilor de politică educațională.

I.5. Importanța cercetării educaționale

În orice domeniu, cercetarea științifică vizează optimizarea abordărilor, ameliorarea demersurilor, identificarea și validarea de soluțiilor optime, asigurarea progresului general.

Cercetarea educațională reprezintă un factor de progres în educație, o resursă strategică proiectată și realizată în vederea reglării, autoreglării și optimizării activităților educaționale, prin identificarea și validarea de soluții optime pentru problemele care apar la diferitele niveluri ale sistemelor educaționale.

Importanța cercetărilor pedagogice este majoră, referențială, deopotrivă:

- pentru **planul teoretic al educației**, pentru că permite radiografierea, cunoașterea, interpretarea, înțelegerea etc. micilor și marilor probleme ale educației;
- pentru **planul practic-operațional al educației**, pentru că permite investigarea, orientarea, optimizarea, inovarea, reformarea, prospectarea etc. practicilor educative.

Practic, progresul în științele educației se produce prin două modalități de bază, care se află în raport de complementaritate: organizarea unor cercetări educaționale științifice (modalitatea preferabilă pentru că asigură fundamentarea riguros-științifică a deciziilor educaționale la diferitele niveluri) și prin valorificarea critică și promovarea achizițiilor și a experienței dobândite, pe baza intuiției, a reflecțiilor și a generalizării experienței educative practice (pozitive). Aceste două modalități sunt complementare, întrucât nu toate faptele pedagogice pot fi supuse unei cercetări riguroase, însă atunci când acestea se organizează, se valorifică și experiența educativă, iar, pe de altă parte, experiența se îmbogățește prin cercetare științifică.

Marea complexitate a fenomenelor educaționale, marea diversitate a variabilelor pedagogice și psihologice implicate, factorii obiectivi și subiectivi care intervin, dinamica lor evolutivă accentuată, fac ca diversitatea interacțiunilor dintre componentele acțiunii educaționale să fie, practic, infinită. Implicit, potențialele surse care ar putea „declanșa”, orienta și susține cercetările educaționale sunt, practic, infinite, educația oferind un orizont nelimitat de investigație.

I.6. Tipuri de cercetare educațională. Taxonomii posibile

Complexitatea obiectului de investigație, a problematicii și a scopurilor urmărite, funcțiile sale, multitudinea de variabile care intervin, diversitatea metodologiei valorificabile ș.a.m.d., determină existența unor posibilități multiple de clasificare a cercetării educaționale, după diverse criterii taxonomice. Aplicarea anumitor criterii conduce la identificarea tipurilor corespunzătoare de cercetări educaționale, care nu apar în formă